

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.012.06.2017

P/17/070

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/070 Rozwiązywanie problemów społeczno-ekonomicznych mieszkańców miast istotnie dotkniętych skutkami zmian gospodarczych
Okres objęty kontrolą	Lata 2013 – 2016 z uwzględnieniem zdarzeń wcześniejszych, mających wpływ na kontrolowaną działalność
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Ryszard Litwiniuk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/105/2017 z dnia 14 czerwca 2017 r. (dowód: akta kontroli, str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej, 21-500 Biała Podlaska (zwany dalej: „MOPS” lub „Ośrodek”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ewa Borkowska, dyrektor MOPS od 1 czerwca 2016 r. ¹ (dowód: akta kontroli, str.3-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

W latach 2013-2016 MOPS prawidłowo² realizował określone w dokumentach strategiczno-programowych cele, które przyczyniły się do zmniejszenia skali problemów społeczno-ekonomicznych mieszkańców miasta Biała Podlaska.

MOPS rzetelnie wywiązywał się z obowiązków związanych z uczestnictwem w przygotowaniu dokumentów strategicznych Miasta Biała Podlaska. Skutecznie pozyskiwał dodatkowe środki finansowe na realizację powierzonych zadań. Wydatki na realizację badanych czterech projektów zostały poniesione prawidłowo, a zakładane cele osiągnięte. W badanym okresie zmniejszyła się liczba osób i rodzin żyjących poniżej progu ubóstwa, odpowiednio: z 2.496 do 2.021 (o 19,0%) i z 916 do 794 (o 13,3%). Zmniejszyła się też liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, odpowiednio z 3.767 do 2.981 (o 20,9%) i z 1.330 do 1.144 (o 14,0%) oraz korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia: z 750 rodzin do 608 i z 2.158 osób do 1.699. Podejmowane przez MOPS działania wobec 50 osób/rodzin objętych badaniem, dotkniętych problemem bezrobocia wykazały, że uzyskana pomoc stanowiła dla nich istotne wsparcie w przezwyciężeniu w tym okresie trudności życiowych.

¹ W okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 stycznia 2016 r. dyrektorem MOPS była Pani Renata Jaroszek.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali nie dawałoby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Programowanie kierunków działań, uwzględniających wyniki rozpoznanych problemów

Opis stanu
faktycznego

1.1. W latach 2013-2016 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej realizował m.in.: Strategie rozwiązywania problemów społecznych Miasta Biała Podlaska na lata 2009–2015 oraz na lata 2016–2020³ (dalej: Strategie). W Strategiach określono i przypisano do realizacji przez MOPS zadania w zakresie m.in.: poprawy warunków życia mieszkańców; podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego w mieście; zapobiegania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu; pomocy rodzinom w odzyskaniu dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych; wspierania rodziców korzystających z pomocy społecznej oraz bezrobotnych samotnie wychowujących dzieci; rozwijania rodzinnej opieki zastępczej; wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym (likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej).

(dowód: akta kontroli, str. 6-117)

1.2. W badanym okresie MOPS realizował lub uczestniczył też w realizacji innych programów, które odzwierciedlały cele określone w Strategiach i wynikały z rozpoznanych potrzeb lub zainicjowanych przez Urząd Miasta Biała Podlaska, tj.:

- projekcie systemowym Dzieci mam pracę - promocja integracji społeczno-zawodowej w Białej Podlaskiej⁴;
- programie Wspieranie Rodziny oraz Rozwój Pieczy Zastępczej na lata 2012-2014⁵ i 2015-2017⁶;
- programie aktywności lokalnej na rok 2013 pod nazwą Po Pierwsze Rodzina⁷, który był spójny z trzecim obszarem Strategii - polityka prorodzinna;
- resortowym programie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na rok 2013-2014 i 2015-2016, asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej⁸, zgodny z obszarem Strategii - polityka prorodzinna.
- pilotażowym programie Aktywny samorząd, zatwierdzonym uchwałą nr 15/2013 Zarządu PFRON⁹;
- programie wyrównywania różnic między regionami¹⁰;
- programie aktywności lokalnej na rok 2014 Moja przyszłość w moich rękach¹¹, który był spójny z drugim obszarem Strategii - pomoc społeczna;
- programie osłonowym w zakresie dożywiania Pomoc Miasta Biała Podlaska w zakresie dożywiania na lata 2014-2020¹²;

³ Uchwały: Rady Miasta Nr XXX/43/09 z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Biała Podlaska na lata 2009–2015 oraz Nr XX/54/16 z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2020.

⁴ Uchwała Rady Miasta Nr XXVIII/263/13 w sprawie przyjęcia Programu aktywności lokalnej na rok 2013 pod nazwą - Po pierwsze rodzina.

⁵ Uchwała Rady Miasta Nr XXI/197/12 z 30 sierpnia 2012 r. w sprawie przyjęcia Programu wspierania rodziny oraz rozwoju pieczy zastępczej.

⁶ Uchwała Rady Miasta Nr IX/59/15 z 26 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia Programu wspierania rodziny oraz rozwoju pieczy zastępczej na terenie Miasta Biała Podlaska na lata 2015-2017.

⁷ Uchwała Rady Miasta Nr XXVIII/263/13 w sprawie przyjęcia Programu aktywności lokalnej na rok 2013 pod nazwą - Po pierwsze rodzina.

⁸ Umowy Nr: 683, 684 z 2013 r., 445, 472 z 2014 r., 515, 528 z 2015 r., 535, 711 z 2016 r.

⁹ Umowa Nr AS3/000020/03/D z 29 marca 2013 r. w sprawie realizacji pilotażowego programu Aktywny samorząd.

¹⁰ Umowa Nr WRR/000233/03/D z 12 września 2016 r. o realizację przez samorząd powiatowy Programu wyrównywania różnic między regionami III w obszarze D.

¹¹ Uchwała Rady Miasta Nr XXXVI/348/14 z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie przyjęcia Programu aktywności lokalnej na 2014 r. pod nazwą – Moja przyszłość w moich rękach.

- programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy na lata 2016-2020¹³.

Dyrektor MOPS poinformowała, że wszystkie realizowane w latach 2013–2016 działania, projekty, zadania, w tym również zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej z założenia miały na celu zminimalizowanie problemów mieszkańców miasta.

(dowód: akta kontroli, str.124-178, 207-208)

1.3. W latach 2013-2016 MOPS, na podstawie art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁴, zrealizował trzy programy, tj.:

- projekt pod nazwą „Dzieci mam pracę - promocja integracji społeczno-zawodowej w Białej Podlaskiej”. Założeniem projektu było zwiększenie aktywności zawodowej i ułatwienie dostępu do rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, wykluczonym, dyskryminowanym na rynku pracy oraz podwyższenie ich statusu zawodowego i społecznego, poprzez przygotowanie do wejścia na rynek pracy i integrację z rynkiem pracy. W latach 2013-2015 w projekcie wzięło udział 132 uczestników. Budżet programu wyniósł 1.473,9 tys. zł;
- program aktywności lokalnej na rok 2013 „Po pierwsze Rodzina”, w którym uczestniczyło 18 osób z rodzin wielodzietnych. Budżet programu wyniósł 54,0 tys. zł;
- program aktywności lokalnej na rok 2014 „Moja przyszłość w moich rękach”, w programie uczestniczyło 12 osób bezdomnych lub po zwolnieniu z zakładu karnego. Budżet programu wyniósł 36,0 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 204-208)

1.4. W latach 2013-2016 MOPS podejmował działania w celu pozyskania zewnętrznych środków finansowych (spoza budżetu miasta Biała Podlaska), składając wnioski na realizację programów i projektów, w tym na:

- Program „Aktywny samorząd” do PFRON, złożono cztery wnioski w sprawie przyznania środków w łącznej wysokości 173,9 tys. zł (7,5 tys. zł w 2013 r., 10,0 tys. zł w 2014 r., 65,7 tys. zł w 2015 r. i 90,7 tys. zł w 2016 r.), które zostały rozpatrzone pozytywnie z przeznaczeniem na realizację zadań określonych w programie;
- Program wyrównywania różnic między regionami, MOPS wystąpił do Caritas Diecezji Siedleckiej z wnioskiem o 65,0 tys. zł na zakup mikrobuse, z przeznaczeniem do przewozu osób niepełnosprawnych w ramach projektu „Likwidacja barier transportowych”. MOPS uzyskał wnioskowaną kwotę.

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor MOPS podała, że *pozyskane środki finansowe (z budżetu miasta, dotacje z budżetu państwa i EFS) w zakresie pomocy społecznej, zaspokajały potrzeby mieszkańców miasta. Prawidłowa realizacja zadań pomocy społecznej wymaga jednak nie tylko zabezpieczenia w budżecie odpowiedniej wielkości środków finansowych, ale również zapewnienia zasobów kadrowych, lokalowych oraz niezbędnego wsparcia instytucjonalnego. Podstawą dookreślenia potrzeb w tym zakresie jest prowadzony na bieżąco monitoring problemów społecznych występujących w mieście oraz lokalna sytuacja społeczna i demograficzna, na podstawie których opracowywana jest co roku Ocena Zasobów*

¹² Uchwała Rady Miasta Nr XXXIV/328/14 z dnia 24 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego Programu osłonowego w zakresie dożywiania na lata 2014-2020.

¹³ Uchwała Rady Miasta Nr XXI/61/16 z dnia 5 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy na lata 2016-2020.

¹⁴ Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 ze zm. Dalej: ustawa o pomocy społecznej.

Pomocy Społecznej i formułowane wnioski w zakresie potrzeb w sferze pomocy społecznej”.

(dowód: akta kontroli, str. 1128-178, 92-203)

1.5. Dyrektor MOPS składała Radzie Miasta coroczne sprawozdania opisowe z działalności jednostki w latach 2013-2016 i przedstawiała potrzeby w zakresie pomocy społecznej. W sprawozdaniach tych informowała o: zrealizowanych zadaniach, działaniach w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowych i pomocy społecznej, wypłaconych świadczeniach pieniężnych i udzielonych świadczeniach niepieniężnych, zadaniach z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, pomocy udzielonej cudzoziemcom z pobytem tolerowanym. Wszystkie sprawozdania zostały przyjęte przez Radę Miasta.

(dowód: akta kontroli, str. 202-203, 228-245)

1.6. Wg danych MOPS, wykazanych w czterech rocznych sprawozdaniach MPiPS - 03, na dzień 31 grudnia lat 2013-2016, w Ośrodku zatrudniano odpowiednio 29, 29, 28 i 28 pracowników socjalnych pracujących w rejonach opiekuńczych (w osobach i w przeliczeniu na pełne etaty)¹⁵. W 2013 r. na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy przypadało 1.962 osoby, a w latach 2014-2016 odpowiednio 1.956, 2.006 i 2.014 osób.

Analiza dokumentów przeprowadzona w zakresie spełniania przez 10 pracowników socjalnych MOPS, wymogów określonych w art. 116 ustawy o pomocy społecznej (z uwzględnieniem art. 156 tej ustawy) wykazała, że wszyscy oni posiadali wykształcenie wyższe lub średnie o specjalności pracownika socjalnego, wymagane kwalifikacje, staż pracy w zawodzie oraz odbyli stosowne kursy i szkolenia z zakresu pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli, str. 229, 234, 238, 243)

1.7. W latach 2013-2016 MOPS współpracował z PUP na podstawie porozumienia o współpracy zawartego 20 lipca 2009 r. Współpraca polegała m.in. na: przekazywaniu informacji o działaniach aktywizujących planowanych wobec osób bezrobotnych; występowaniu z wnioskami o kierowanie bezrobotnych do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym oraz indywidualnym programie usamodzielniania się; obejmowania usługami i instrumentami rynku osób, które zakończyły udział w kontrakcie socjalnym.

(dowód: akta kontroli, str. 290-291)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

MOPS prawidłowo realizował programy, które były spójne z celami określonymi w dokumentach strategicznych Miasta Białą Podlaską¹⁶. Ośrodek zapewnił finansowanie zadań, skutecznie pozyskiwał też środki ze źródeł zewnętrznych, a zatrudnieni w MOPS pracownicy socjalni posiadali wymagane wykształcenie i kwalifikacje.

¹⁵ Według danych MOPS w latach 2013-2016 w Białej Podlaskiej mieszkało odpowiednio: 56.906, 56.730, 56.187 i 56.412 mieszkańców.

¹⁶ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen częściowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny częściowej według proponowanej skali byłoby niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, należy zastosować ocenę opisową.

2. Działania dla realizacji przyjętych założeń, ich finansowanie i monitorowanie, a także ich skuteczność i efektywność dla ograniczenia negatywnych skutków zmian gospodarczych w miastach

Opis stanu
faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą MOPS ponosił wydatki wyłącznie w obszarze zadań dotyczących pomocy społecznej, tj.: w dziale 852–pomoc społeczna oraz w dziale 853–pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej. W poszczególnych latach wydatkowano: w 2012 r., 9.128 tys. zł, w 2013 r., 9.319 tys. zł, w 2014 r., 9.606 tys. zł, w 2015 r., 9.696 tys. zł, w 2016 r., 53.425 tys. zł.

Wysokość wydatków poniesionych w latach 2013-2016 systematycznie wzrastała: z 9.128 tys. zł w 2012 r. do 53.425 tys. zł w roku 2016 (wzrost o 585%). Wzrost wydatków poniesionych w 2016 r. w dziale 852 o kwotę 44.297 tys. zł wynikał z: wypłaty świadczeń wychowawczych (Program Rodzina 500 plus) wraz z obsługą tych świadczeń (rozdział 85211 w kwocie 28.056 tys. zł); przejęcia od Urzędu Miasta z dniem 1 kwietnia 2016 r. realizacji zadań dotyczących wypłaty świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego, składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego wraz z obsługą tych świadczeń (rozdział 85212 w kwocie 13.389 tys. zł) oraz wypłaty dodatków mieszkaniowych i dodatków energetycznych (rozdział 85215 w kwocie 1.506 tys. zł).

Środki finansowe wykorzystane przez MOPS, na podejmowane działania w każdym z lat 2012–2016, stanowiły od 95,7% do 98,0% środków będących w jego dyspozycji. Niewykorzystane środki finansowe w kwotach: 249,1 tys. zł za 2012 r., 196,3 tys. zł za 2013 r., 208,5 tys. zł za 2014 r., 158,5 tys. zł za 2015 r. oraz 511,5 tys. zł za 2016 r., zostały terminowo zwrócone do Urzędu Miasta Biała Podlaska.

Łączne środki finansowe przeznaczone na działalność MOPS w latach 2012–2016 wyniosły 93.585 tys. zł i pochodziły z następujących źródeł: z budżetu Miasta Biała Podlaska - 23.388 tys. zł, z budżetu państwa - 57.656 tys. zł, Europejskiego Funduszu Społecznego - 2.568 tys. zł, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - 8.550 tys. zł oraz z budżetu innych jednostek samorządu terytorialnego - 1.423 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 204-206, 246-272)

2.2. Poniesione przez MOPS w poszczególnych latach wydatki przeznaczono na:

- w 2012 r. na pomoc społeczną - 2.387 tys. zł, promocję integracji społeczno-zawodowej Projekt „Dzieci mam pracę” - 1.064 tys. zł, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej - 1.029 tys. zł, integrację społeczną osób niepełnosprawnych - 1.795 tys. zł, dożywianie - 570 tys. zł, funkcjonowanie MOPS - 2.059 tys. zł, inne wydatki - 224 tys. zł;
- w 2013 r. na pomoc społeczną - 2.966 tys. zł, Projekt „Dzieci mam pracę” - 727 tys. zł, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej - 1.134 tys. zł, integrację społeczną osób niepełnosprawnych - 1.551 tys. zł, dożywianie - 570 tys. zł, funkcjonowanie MOPS - 2.133 tys. zł, inne wydatki - 244 tys. zł;
- w 2014 r. na pomoc społeczną - 3.311 tys. zł, Projekt „Dzieci mam pracę” - 590 tys. zł, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej - 1.148 tys. zł, integrację społeczną osób niepełnosprawnych - 1.693 tys. zł, dożywianie - 422 tys. zł, funkcjonowanie MOPS - 2.195 tys. zł, inne wydatki - 247 tys. zł;
- w 2015 r. na pomoc społeczną - 3.204 tys. zł, Projekt „Dzieci mam pracę” - 194 tys. zł, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej - 1.289 tys. zł,

integrację społeczną osób niepełnosprawnych - 1.632 tys. zł, funkcjonowanie MOPS - 2.602 tys. zł, inne wydatki - 498 tys. zł;

- w 2016 r. na pomoc społeczną - 3.437 tys. zł, dodatki mieszkaniowe - 1.505 tys. zł, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej - 1.349 tys. zł, program Rodzina 500 plus - 28.056 tys. zł, świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego - 13.389 tys. zł, integrację społeczną osób niepełnosprawnych - 1.750 tys. zł, dożywianie - 438 tys. zł, funkcjonowanie MOPS - 2.589 tys. zł, inne wydatki - 911 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 273, 281-282)

2.2. W roku 2013 z pomocy społecznej korzystało 3.767 osób (1.330 rodzin), w 2014 r. 3.680 osób (1.312 rodzin), w 2015 r. 3.216 osób (1.185 rodzin), natomiast w 2016 r. - 2981 osób (1.114 rodzin)¹⁷.

Liczba rodzin/osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia za poszczególne lata objęte kontrolą, przedstawiała się następująco: w 2013 r. – 750/2.158 rodzin/osób, w 2014 r. 723/2.132, w 2015 r. 661/1.905 i w 2016 r. 608/1.699. W latach 2013-2016 liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu bezrobocia zmniejszyła się w 2014 r. o 18 w stosunku do 2013 r. oraz odpowiednio: o 71 w 2015 r. oraz o 53 w 2016 r. Spośród ww. rodzin objętych pomocą społeczną w roku 2016 r., do badania wylosowano 50 osób/rodzin. Łączna pomoc finansowa ze wszystkich możliwych tytułów, udzielona 28, 36, 40 i 50 osobom/rodzinom (z uwzględnieniem programu Rodzina 500 plus) w latach 2013 – 2016 wyniosła 603,6 tys. zł (w tym kwota z programu Rodzina 500 plus wypłacona w 2016 r. - 252,0 tys. zł).

(dowód: akta kontroli, str. 274-280)

2.3. W 2012 r. z pomocy społecznej skorzystało łącznie 1.244 rodziny, w 2013 r. 1.330, w 2014 r. 1.312, w 2015 r. 1.185, w 2016 r. 1.144. Głównymi powodami trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej było ubóstwo (w latach 2012–2016 odpowiednio: 820, 916, 781, 780 i 794 rodzin), bezrobocie (725, 750, 723, 661 i 608), niepełnosprawność (348, 417, 413, 414 i 425) oraz długotrwała, ciężka choroba (107, 105, 129, 161 i 190). Powody korzystania ze świadczeń w 2016 r. w stosunku do 2012 r. zmieniały się następująco: z powodu ubóstwa ze świadczeń w 2016 r. korzystało 794 rodziny, w 2012 r. - 820, bezrobocia w 2016 r. - 608 rodzin, w 2012 r. - 725, niepełnosprawności w 2016 r. - 425 rodzin, w 2012 r. - 348, długotrwałej ciężkiej choroby w 2016 r. - 190, w 2012r. - 107 rodzin.

(dowód: akta kontroli, str. 274, 283)

2.4. W 2016 r. (od kwietnia do grudnia), MOPS wydał 54.562 decyzje o przyznaniu świadczeń wychowawczych (w tym 23.721 na pierwsze dziecko), wypłacono 54.552 świadczenia wychowawcze (w ramach programu 500 plus) na łączną kwotę 27,506 tys. zł. Koszty obsługi wypłaconych świadczeń wyniosły 550 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 284-285)

2.5. W okresie objętym kontrolą zawarto 107 kontraktów socjalnych (26 w 2013 r., 34 w 2014 r., 32 w 2015 r., 15 w 2016 r.), tj. pisemnych umów z osobami ubiegającymi się o pomoc, które określały uprawnienia i zobowiązania stron w ramach wspólnie podejmowanych działań, zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osób lub rodzin. W kontraktach socjalnych oprócz pomocy

¹⁷ Liczba osób w rodzinie otrzymującej pomoc przedstawiała się następująco: w 2013 r. - jedna osoba w 416 rodzinach, dwie osoby w 227 rodzinach, trzy osoby w 251 rodzinach, cztery osoby i więcej w 436 rodzinach; w 2014 r. - jedna osoba w 425 rodzinach, dwie osoby w 247 rodzinach, trzy osoby w 220 rodzinach, cztery osoby i więcej w 420 rodzinach; w 2015 r. - jedna osoba w 425 rodzinach, dwie osoby w 205 rodzinach, trzy osoby w 190 rodzinach, cztery osoby i więcej w 365 rodzinach; w 2016 r. - jedna osoba w 438 rodzinach, dwie osoby w 196 rodzinach, trzy osoby w 181 rodzinach, cztery osoby i więcej w 329 rodzinach.

finansowej wdrażane były inne działania zmierzające do usamodzielnienia osób i rodzin. Były to zazwyczaj działania mobilizujące do aktywności własnej, zapewnienie niezbędnego wsparcia, doradztwo z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i predyspozycji klientów. Wachlarz działań możliwych do realizacji w ramach kontraktów socjalnych był zróżnicowany i zawsze zależny od rodzaju zdiagnozowanego problemu. W ramach zobowiązań realizowano działania z zakresu aktywizacji zawodowej i społecznej przy ścisłej współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, Centrum Integracji Społecznej, stowarzyszeniami i pracodawcami, służbą zdrowia, placówkami oświaty, sądem, kuratorami i innymi podmiotami mogącymi mieć istotny wpływ na zmianę sytuacji danego środowiska.

(dowód: akta kontroli, str. 201, 286)

2.6. W okresie objętym kontrolą nie występowały przypadki odmowy udzielenia pomocy, przewidzianej ustawą o pomocy społecznej, z powodu braku środków finansowych w budżecie MOPS. W ww. okresie wydano łącznie 186 decyzji o odmowie udzielenia pomocy, gdzie głównymi powodami były: przesłanki określone w art. 11 ustawy o pomocy społecznej, tj. stwierdzenie przez pracownika socjalnego marnotrawienia przyznanych wcześniej świadczeń, korzystania z nich niezgodnie z przeznaczeniem bądź marnotrawienie własnych zasobów finansowych lub też brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, odmowa zawarcia kontraktu socjalnego, niedotrzymywanie jego postanowień, nieuzasadniona odmowa podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub nieuzasadniona odmowa lub przerwanie kontraktu socjalnego, odmowa lub przerwanie udziału w działaniach w zakresie integracji społecznej, nieuzasadniona odmowa podjęcia leczenia odwykowego, lub przesłanki określone w art. 12 ww. ustawy, tj. stwierdzone przez pracownika socjalnego dysproporcje między udokumentowaną wysokością dochodu, a sytuacją majątkową rodziny, wskazującą, że osoba bądź rodzina jest w stanie przezwyciężyć trudną sytuację życiową, wykorzystując własne zasoby majątkowe lub pomoc o którą występowała osoba/rodzina nie wymagała zabezpieczenia, potrzeby zgłaszane we wnioskach nie mogły być zaliczone do katalogu niezbędnych potrzeb życiowych, umożliwiających życie w warunkach odpowiadających godności człowieka bądź też nie występowała trudna sytuacja życiowa, udzielenie pomocy nie prowadziłoby do życiowego usamodzielnienia osoby/rodziny wnioskującej o pomoc.

(dowód: akta kontroli, str. 194)

2.7. W latach 2013-2016 MOPS zwrócił terminowo do Urzędu Miasta niewykorzystane środki w wysokości 1.074,8 tys. zł, z czego: w 2013 r. - 196,3 tys. zł, w 2014 r. - 208,5 tys. zł, w 2015 r. - 158,5 tys. zł oraz w 2016 r. - 511,5 tys. zł. Najwyższe kwoty niewykorzystanych środków dotyczyły m.in.: zasiłków okresowych oraz realizacji programu „Dzieci mam pracę”.

Według wyjaśnień Głównej Księgowej MOPS, wynikało to z zabezpieczenia środków na wypłaty zasiłków dla dodatkowych osób (które mogły ubiegać się o zasiłek) oraz niższych wydatków na wynagrodzenia i wydatki statutowe, w tym na aktywną integrację.

(dowód: akta kontroli, str. 287-288)

2.8. Ocena skuteczności pomocy udzielanej osobom/rodzinom, prowadzona była przez pracowników socjalnych w toku wykonywania czynności służbowych (wywiady środowiskowe, weryfikację przyznanej pomocy, plany pomocy rodzinie opracowywane przez pracownika socjalnego i asystenta rodziny oraz stopień zaangażowania osób/rodzin w rozwiązywanie zaistniałych problemów).

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor MOPS podała, że udzielana pomoc trafia do tych, którzy jej potrzebują, odpowiada na ich problemy i potrzeby, a oczekiwane rezultaty, czyli przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej polegające na

zaspokojeniu niezbędnych potrzeb w wielu przypadkach pozwalało na względnie trwałe usamodzielnienie się i wyjście z systemu pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli, str. 192-193,198)

2.9. Z analizy materiałów MOPS z zakresu realizowanego programu Rodzina 500 plus wynikało, iż systematycznie zmniejszało się zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, przewidziane w ustawie o pomocy społecznej. Liczba wniosków o udzielenie pomocy na 31 lipca 2017 r. (1.151), była niższa o 154 wnioski w stosunku do liczby złożonych na dzień 31 lipca 2016 r. (1.305). Zmalała też wysokość świadczeń finansowych udzielanych na podstawie powyższej ustawy, zwłaszcza na zabezpieczenie potrzeb dzieci.

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor MOPS podała, że program „Rodzina 500 plus” obowiązujący od kwietnia 2016 r., zarówno w opinii pracowników MOPS, jak też osób otrzymujących to świadczenie, znacząco wpłynął na poprawę jakości życia rodzin oraz możliwość zaspokojenia ich podstawowych potrzeb. Pieniądze wypłacane w ramach programu stanowią solidny zastrzyk gotówki, umożliwiając podniesienie jakości życia białskich rodzin.

(dowód: akta kontroli, str. 198-199, 275, 281, 284-285)

2.10. Poddana badaniu dokumentacja 10 z 50 rodzin¹⁸ dotkniętych problemem bezrobocia wykazała, że podejmowane przez MOPS działania były skuteczne. Na poprawę sytuacji bezrobotnych i zaprzestanie ubiegania się o środki finansowe pozytywnie wpłynęło zawieranie kontraktów socjalnych, uczestnictwo w Centrum Integracji Społecznej i udzielanie im w latach 2013-2016 wsparcia finansowego w zakresie świadczeń wychowawczych i rodzicielskich. W ww. okresie wszystkie rodziny otrzymały pomoc finansową (od 1,4 tys. zł do 41.2 tys. zł). Zdecydowanie największe środki zostały wypłacone na zasiłki okresowe i świadczenia wychowawcze (od 3,3 tys. zł do 33,4 tys. zł). W analizowanej grupie, dwie z 10 osób posiadało zawarte z MOPS kontrakty socjalne w celu przezwyciężenia trudnych sytuacji, w tych przypadkach założenia kontraktów zostały zrealizowane, (trzy osoby brały udział w kursach po których zdobyły uprawnienia i podjęły zatrudnienie, jedna osoba po krótkim pobieraniu świadczeń (2,1 tys. zł) podjęła pracę, trzy osoby zrezygnowały z pobierania świadczeń, gdyż otrzymały świadczenia wychowawcze i rodzicielskie, dwie otrzymały emeryturę, mąż jednej osoby był uczestnikiem Centrum Integracji Społecznej (przyuczenie do zawodu - pobierał wynagrodzenie).

(dowód: akta kontroli, str. 290)

2.11. Analiza realizacji przez MOPS w latach 2013-2016 wybranych czterech projektów wykazała, że ustalone terminy ich realizacji zostały dotrzymane, planowane koszty wykonania zadań zrealizowane, a końcowe rozliczenia projektów zostały pozytywnie zweryfikowane i zatwierdzone przez Instytucję Pośredniczącą, tj.:

- na realizację Programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wydatkowano łącznie 3.116,8 tys. zł. W 2013 r. funkcjonowało 48 rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych wychowujących 70 dzieci, w 2014 r. odpowiednio: 51 i 78, w 2015 r. 51 i 85 oraz w 2016 r. 67 i 130.;
- na realizację programu „Moja przyszłość w moich rękach”, wydatkowano w 2014 r. 36,0 tys. zł. Wsparciem objęto 12 osób bezdomnych po opuszczeniu zakładów karnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i zagrożonych wykluczeniem społecznym, będącym w wieku

¹⁸ Dobranych metodą losową.

aktywności zawodowej. Wsparciem objęto również osoby bezdomne, korzystające z usług noclegowni;

- na realizację projektu systemowego „Dzieci mam pracę - promocja integracji społeczno-zawodowej w Białej Podlaskiej” w latach 2013-2015 wydatkowano kwotę 1.473,9 tys. zł. W projekcie wzięło udział 132 uczestników (77 kobiet i 55 mężczyzn, z tego: 57 bezrobotnych kobiet i 35 mężczyzn oraz 20 kobiet i 20 mężczyzn nieaktywnych zawodowo);
- na realizację Programu wyrównywania różnic między regionami wydatkowano w latach 2013-2015 łącznie 227,8 tys. zł. W ramach likwidacji barier transportowych zakupiono busy: do transportu osób niepełnosprawnych dla potrzeb Warsztatu Terapii Zajęciowej przy Ośrodku Misericordia Caritas Biała Podlaska, Stowarzyszenia Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o Pokrewnych zaburzeniach - Wspólny Świat w Białej Podlaskiej, dla potrzeb Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi przy Caritas Diecezji Siedleckiej Biała Podlaska oraz dla potrzeb MOPS w Białej Podlaskiej. Ponadto w Przedszkolu Samorządowym Nr 16 w Białej Podlaskiej dofinansowano budowę tarasu i pochylni oraz dofinansowano montaż windy przystosowanej do transportu osób niepełnosprawnych w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Białej Podlaskiej.

(dowód: akta kontroli, str. 149-162, 207-208, 218-227)

2.12. W latach 2013-2016 do MOPS wpłynęło łącznie pięć skarg¹⁹. Wszystkie dotyczyły skarg na pracę pracowników socjalnych lub Dyrektora MOPS. We wszystkich przypadkach skarżącym terminowo udzielono odpowiedzi. Przeprowadzona analiza skarg wykazała, że wszystkie skargi były bezzasadne.

(dowód: akta kontroli, str. 198-203)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

MOPS prawidłowo realizował przedsięwzięcia służące rozwiązywaniu problemów społeczno-ekonomicznych mieszkańców Białej Podlaskiej. W latach 2013-2016 zmniejszyła się liczba osób i rodzin, żyjących poniżej progu ubóstwa, odpowiednio: z 2.496 do 2.021 (o 19,0%) i z 916 do 794 (o 13,3%). Zmniejszyła się też liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym z powodu bezrobocia. Podjęte przez MOPS działania wobec 50 osób/rodzin objętych badaniem, dla których głównym problemem było bezrobocie, były skuteczne. Zawarte kontrakty socjalne, uczestnictwo w Centrum Integracji Społecznej i udzielone im wsparcie finansowe w zakresie świadczeń wychowawczych i rodzicielskich, przyczyniły się do poprawy ich sytuacji życiowej.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

¹⁹ w 2013 r. nie wpłynęła żadna skarga, w pozostałych latach odpowiednio: jedna, trzy i jedna.

pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie.

Lublin, dnia października 2017 r.

Kontroler
Ryszard Litwiniuk
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

.....
podpis

.....
podpis